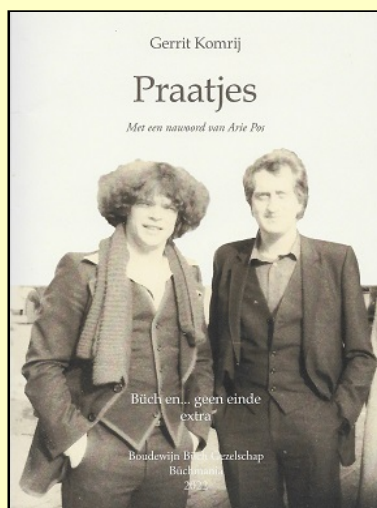

PRAATJES...?!

klik [hier](#) voor wat extra [verdieping](#)

([terug](#) naar de [nederlandse letteren](#))

www.aeric.nl

PRAATJES...

Dit is een licht kritische beschouwing van een wonderlijke tekst uit 2022 waarmee ik onlangs werd geconfronteerd [1].

De in 2014 aangestelde biograaf [2] van Gerrit Komrij schreef **Bou en Ger, een mooie vriendschap die verzuurde** ter begeleiding van een separate herdruk van een van Komrij's meest "sympathieke" teksten over Boudewijn Büch, eerder verschenen in zijn boek **DEMONEN** uit 2003.

De biograaf begint zijn verhaal voortvarend in 1975 maar raakt ergens halverwege de draad een beetje kwijt.

Ik neem u mee terug naar november 1991, leest u vanaf hier en u krijgt vanzelf alle ellende mee.

Eric Schneyderberg - november 2023 (laatst herzien januari 2026)

Ze hoorden niets meer van elkaar tot Komrij in oktober 1991 opeens vernam dat Boudewijn Büch bij De Slegte in Amsterdam een deel van zijn bibliotheek en eigen jeugdwerk en paraferalia verkocht.

Het referentiepunt van dat "niets meer" zou het moment moeten zijn geweest van de kort hiervoor door de biograaf beschreven "afscheidsreceptie", mede georganiseerd ter gelegenheid van Komrij's aanstaande vertrek naar Portugal, december 1982.

We bladeren daarom eerst nog even terug:

Boudewijn verkeerde toen in een zware depressie en moest verstek laten gaan. Hij had een telegram met de tekst "WEGENS MELANCHOLIE GESLOTEN. DUYZEND GELUKWENSEN" willen sturen, maar dat zou niet op tijd arriveren, schreef hij in een brief. Het was lang het laatste wat ze van hem hoorden.

Merkwaardig genoeg zijn er meerdere publicaties bekend - waarvan nota bene twee van de hand van Komrij zelf - waaruit op te maken valt dat gedurende de tussenliggende jaren de vriendschappelijkheden gewoon doorgingen.

Meer details over dit soort malle "bijzaken" vindt u in het speciaal voor deze gelegenheid in het leven geroepen [feuilleton](#) **Morgen heten we allemaal Arie**.

We gaan door met die vermaledijde catalogus.

In de catalogus met de fraaie titel *De literaire nalatenschap van Boudewijn Büch* stonden ook boeken van Gerrit die hij tijdens de hoogtijdagen van hun vriendschap voorzien van persoonlijke opdrachten aan Boudewijn had gegeven. Hij was verontwaardigd en reageerde fel in zijn 'Een en ander'-column die op 20 november 1991 in de *NRC* stond:

Volgend "misverstand":

Op het moment dat de berichten over de verkoop van Büchs collectie in de pers verschenen, oktober 1991, was Komrij al een maand of drie volledig op de hoogte.

Door omstandigheden geholpen heb ik hem in maart 1992 een fax kunnen sturen waarin ik onder meer meldde dat de drukker van de catalogus mij in alle argeloosheid had verteld hoe zijn goede oude vriend Gerrit een halve middag lang, geamuseerd en op zijn dooie gemak bij hem een proefexemplaar van mijn catalogus had zitten doornemen.

Het faxverkeer tussen Komrij en mij is verderop in het boekje over maar liefst anderhalve pagina (eenzijdig weergegeven en ingekort) afgedrukt, Komrijs reactie op mijn verwijten heeft de censuur niet overleefd en is strategisch verwijderd.

Jazeker, er wordt weer eens **stemming gemaakt** en er wordt weer eens **lulkoek verkocht** en dat alles met de gedachte **Ach, het is Boudewijn Büch maar**.

Bemoei je met je eigen zaken, ik hoor het u zeggen.

Ben ik mee bezig, het zijn namelijk mijn zaken, let maar op.

Met deze mededeling is hopelijk de toon van mijn commentaren gezet.

Okay dan: kom er maar in, Gerrit Komrij!

Laat maar eens zien waar je al die tijd aan hebt zitten sleutelen:

"Het spreekt, dunkt me, haast vanzelf dat ik de verkoop door Boudewijn Büch van al de boeken die ik hem, voorzien van een persoonlijke opdracht, cadeau heb gegeven of die hij me, met de minzame glimlach van de oprechte bibliofiel, heeft afgetrosgeld met enige ergernis heb ondergaan.

Wie zou niet een kort moment van ergernis beleven bij de constatering, achteraf, dat de glimlach trouweloos was en de bibliofilie gespeeld?

Maar ik geef toe, het is een romantische ergernis. Ik mag Boudewijn Büch geen motieven toeschrijven die behoren bij de tijd van het duel en de beledigde eer. Büch heeft allang zijn bestaan van romantische pseudo-rebel met dichterlijk talent ingeruild voor dat van een geëxploiteerd televisieschaap. De notie van een oorlogsverklaring is hem vreemd, hij wenst gewoon alles, ook het onstoffelijke, verzilverd te zien. [...]

Boudewijn Büch is er een voorbeeld van hoe men nog tijdens zijn leven de uitverkoop van zichzelf behendig orkestreert.

Hij moest wel, zonder vrienden."

Geen idee wat in die tijd zo'n krantje kostte, maar ik zou zeggen: waar voor je geld!

Ik heb mij overigens altijd afgevraagd waarom de vele andere auteurs wiens opdrachten ook in de verkoop kwamen niet reageerden.

Waarom hoorden wij niets van Cees Nooteboom, van wie Boudewijn een twee keer zo groot aantal boeken, met nog véél langere en nog véél mooiere opdrachten van de hand deed?

Waar waren Hans Warren, A.F.Th. van der Heijden, Hugo Claus, Maarten 't Hart, F.B. Hotz, Judith Herzberg, Theo van Gogh, of, jawel, we gaan hem nog veel tegenkomen: J. Bernlef?

Waarom werd Boudewijn niet publiekelijk verpulverd tussen de dijen van een woeste Xaviera Hollander?

Waar bleef het vlijmscherpe ollekebolleke van Drs P?

Nee, het bleef opvallend stil [3] rond Gerrit en zijn One Man Show.

Ik bespaar u het diepgravend commentaar van de biograaf: tien regels wee gewoowel over **vriendschap, loyaliteit, zielsverwantschap, bitterheid, verraad, lafheid en de vingers van een hand.**

Jazeker, het staat er echt allemaal in.

Daartegenover zet ik dan deze welbekende uitspraak van Komrij (Bibeb-interview, Vrij Nederland, 1977):

Ik vind het fijn als de mensen mij onheus bejegenen.

Ik zal ze net zo lang vervolgen tot ze maagzweren krijgen en hun doodskist verkiezen boven hun wandelen op aarde.

Kijk, daar kan een mens wat mee, we zijn weer helemaal bij en bladeren door.

Een maand eerder had zich al iets merkwaardigs voorgedaan. Door een wel heel vreemd toeval publiceerde de NRC een dag nadat Ewoud Sanders daarin op 15 oktober 1991 de komende Büch-verkoopmet-catalogus bij De Slegte had aangekondigd, een column van Komrij over zijn eigen ervaringen met het opruimen van boeken bij een verhuizing. Daarin schreef hij in algemene zin: *"Met het betere werk verblijdt men de antiquaren. Met het mindere werk verblijdt men neef en nicht. Met het verzamelde werk van Boudewijn Büch teistert men de vuilnisman."* De laatste zin was een variant op wat hij vele jaren eerder schreef over het werk van J. Bernlef. Komrij kon in Portugal de krant van 15 oktober nog niet hebben gezien toen hij zijn column schreef en uiterlijk die dag voor zes uur 's middags naar de krant faxte. Bovendien had Sanders geen schrijvers genoemd wier boeken Büch van de hand deed.

Een redelijk omslachtige verklaring en/of ontkenning en/of bevestiging of wat het dan ook is. Het wekt enige argwaan, maar dat kan aan mij liggen.

De vuilnisman, in de oorspronkelijke Bernlef-versie, werd overigens voor het eerst geopenbaard in het voorwoord van de 100e catalogus van de Amsterdamse antiquaar Willem Huijzer, mei 1991.

Dat is inderdaad vele jaren geleden, maar dan wel gerekend vanaf nu, maar gaat u verder.

De vuilnisman-zin kreeg na Komrij's boze column van 20 november echter een denigrerende lading voor Eric Schneyderberg, die bij De Slegte in Amsterdam de Büch-catalogus had gemaakt en met Büch

Oei! D'r wordt over mij geluld, op naar pagina 28!

bevriend was. Komrij vernam kennelijk rond de jaarwisseling uit Nederland dat Schneyderberg *not amused* was en hij begon in januari 1992 een brief aan hem die hij niet afmaakte en niet verstuurde:

"Van bevriende zijde hoorde ik dat u lichtelijk gekwetst zou zijn omdat ik had geschreven over het van de hand doen van het verzameld werk van Boudewijn Büch in combinatie met een vuilnisman.

Een wat voorbarige lichtgeraaktheid.

Ik had het er niet over dat u ook maar enige gelijkenis met een vuilnisman zou vertonen, ik had het erover dat ik Büchs werk met een vuilnisman zou meegeven, bij een eventuele en voorlopig niet te verwachten verhuizing.

Ik ben het die zich gekwetst zou mogen voelen. (Bitterheid, vriendschap)"

Ach, wat lief!

Maar wees gerust: ik was niet zo gauw gekwetst, na 15 jaar bij De Slegte had ik zo zoetjes aan alle denkbare vernederingen wel ondergaan, geloof me maar.

Maar ik was wel pissig.

Pissig vanwege dat stiekeme gedoe bij de drukker en de geniepigheid van het zinnetje, die pissigheid heb ik zo hier en daar geuit.

Leuk om te weten dat de sentimenten zijn overgewaaid naar Portugal, jammer dat de postzegels op waren.

Misschien is het goed om hier even te melden dat ik ondanks (mogelijk juist dankzij) de op deze pagina's beschreven perikelen geruime tijd lang op goede, misschien zelfs zeer goede voet ben komen te staan met Gerrit.

In de loop der tijd is de term vuilnisman een *running gag* geworden tussen ons, ik mocht hem er regelmatig graag mee sarren.

Dit gegeven maakt de brief voor mij extra grappig.

Veel tijd om hier bij stil te staan hebben we niet, want direct hierna worden we geconfronteerd met een tweede "ongelukkige samenloop van omstandigheden", het zit allemaal niet mee.

Wat in beginsel een leuk verhaal had kunnen zijn wordt hier met foutieve details en in verkeerde context afgeraffeld.

Begin maart deed er zich opnieuw een zeer ongelukkige samenloop van omstandigheden voor. De Slegte had een aantal aangeboden dozen moderne Nederlandse literatuur gekocht en Schnyderberg had daarin enkele prozawerken van Büch aangetroffen, met daarin opdrachten aan Komrij, en ook een aan hem gericht briefje van Boudewijn. Hij faxte een van de opdrachten naar Büch, die de merkwaardige vondst nog diezelfde dag op de radio meldde.

Gemiste kans, jammer.

Ik ben niet echt in de stemming om op deze plek de werkelijke gang van zaken weer te geven, in de noten [4] vindt u straks een kort maar helder verslag.

De verkoop leek moeilijk te rijmen met Komrij's eerdere morele verontwaardiging over de verkoop van boeken met persoonlijke opdrachten van bevriende auteurs,

Het understatement van het jaar 1992, niets aan toe te voegen.

maar strookte wel met het naar de vuilnisman brengen van Büchs verzamelde werken.

Anticlimax.

Biograaf doet Komrijtje, biograaf doet vuilnismannetje, vuilnisman gekwetst.

Schnyderberg belde Komrij in Portugal, die stomverbaasd en zeer onthand was met de situatie. Schnyderberg faxte hem bewijzen toe en Komrij antwoordde op 5 maart per fax:

Belde ik? Had ik zijn telefoonnummer? En waarom zou ik dan gebeld moeten bellen?

Oh, ik faxte, maar viel er nog iets te bewijzen dan? Was de situatie niet duidelijk genoeg? Niet genant genoeg?

Ik had er totaal geen baat bij om Komrij in te lichten, integendeel, de vuilnisman had nog een Portugees appeltje te schillen en de literaire roddelrubrieken lagen op de loer.

Nee, Komrij belde helaas helemaal uit zichzelf. Hoezo dat dan? Tja, dat leest u allemaal in die ene noot [4].

Ik faxte trouwens wel, maar pas later en om heel andere redenen.

Inderdaad, heel veel verwarring naar aanleiding van zo'n kort stukje.

Het had leuk geweest als de biograaf nog had vermeld dat Komrij uitgerekend de dag daarvoor voor de derde keer NRC-Handelsblad had misbruikt om met Boudewijn de kachel aan te maken.

Een toevalligheidje meer of minder, wat maakt het uit?

Hieronder volgen zomaar wat regels uit Komrij's (dit keer iets minder goed getimede) rubriek Een en Ander, 4 maart 1992, met als ondertitel Literaire Zaken:

Het wegdoen van iets persoonlijks is een oorlogsverklaring. Er moet heel wat voor gebeuren.

Wie dat soort dingen uit honger naar geld versjacht haalt het hele decor voor mooie gebaren en spanning onderuit.

Het is geen nobele wraak meer, geen oorlogsverklaring met enig zelfrespect.

Het is kruijenieren in andermans vertrouwen.

Hoe dan ook, op pagina 29 volgt een weergave van een gedeelte van de eerste fax die ik van Komrij op 5 maart 1992 mocht ontvangen.

“Geachte heer Schneyderberg,

Dank voor uw fax. Er moest misschien wat al te veel tegelijk worden uitgelegd tijdens ons telefoongesprek, en het is ook zo’n akelig mechaniek voor zulke persoonlijke zaken waarbij misverstand, wantrouwen en bitterheid een rol spelen, maar niettemin ben ik u erkentelijk voor uw wijze van reageren.

Dat er in de kasten met paperbacks in Amsterdam ook nog een ‘regulier’ boek van Boudewijn kon staan, het was niet ondenkbaar. Ik heb zoveel bibliofiele edities van hem en hetzelfde boek in een gebonden exemplaar. Maar herinnert een mens zich na jaren waar hij een briefje in heeft gelegd? Hij hoopt er, in een kalmer toekomst, al bladerend eens op te stoten en weer verrast te worden. Die verrassing heeft de dief me afgenomen.”

De in het boekje afgedrukte tekst is niet compleet, in de originele fax reutelt Komrij nog even door, met name over de omstandigheden die geleid hebben tot deze voor hem nogal ongelukkige situatie.

Hij meent op **vertrouwelijkheid** te kunnen rekenen en eindigt met:

Wat wel van belang is, u zult het begrijpen, is dat u mij hebt beloofd Boudewijn van ons gesprek op de hoogte te stellen.

Verdorie, zojuist door Gerrit bevorderd van Vuilnisman tot Postillon d'Amour en niemand die het weten mag.

Waar moet dit naar toe?

Uiteraard heb ik Boudewijn op de hoogte gesteld van dit alles, maar het interesseerde hem niets, helemaal niets.

De gedachte aan wraak, in welke vorm dan ook, waar Komrij zo bang voor was is niet eens bij hem opgekomen.

Ik kreeg sterk het idee dat Gerrit van mening was dat alles zo wel in orde was, daar was ik het bij nader inzien (nog) niet mee eens.

De dag erna beantwoordde hij een tweede fax van Schneyderberg:

“Er blijven ook voor mij nog genoeg dingen, vanzelfsprekend, die me van het hart moeten, of genuanceerder van het hart zouden moeten; ik schreef u gisteravond al over de ontoereikendheid van de telefoon als alles zich eenmaal te veel heeft opgehoopt. [...]

De biograaf zet de sokken erin, waarna over de lengte van een volle pagina (niet jokken, het zijn twee halve) een op meerdere plaatsen ingekorte versie van een uitgebreid faxbericht aan mij wordt weergegeven, ogenschijnlijk meer van hetzelfde: Ome Gerrit vertelt.

Inkorten betekent keuzes maken en vanzelfsprekend heeft de biograaf die vrijheid, maar door het weglaten van meerdere **cruciale** fragmenten laat hij zich wat mij betreft iets te veel in de kaart kijken.

Hieronder zomaar een paar regels uit die gesneuvelde fragmenten, waarbij men zich natuurlijk **allereerst** moet afvragen wat de **werkelijke** reden was dat deze discussie gevoerd werd, en bovendien waarom Komrij een en ander met **mij** uitvocht en **niet** met Boudewijn zelf.

Dat u zegt dat uw toon streng is, lijkt me een understatement.

Wel geeft u mij een beetje het gevoel mee dat ik mij puntsgewijs moet verdedigen, en dat is geen aangenaam gevoel.

De rest is literatuur, het gegrom van de roddel, en de boze buitenwereld. Vanzelfsprekend speelt die wereld ons parten.

Ik ben geïrriteerd geraakt en dan begint men misschien dingen te zien die er niet zijn.

En dit, altijd en overal zeer bruikbaar:

Dat zat toch werkelijk veel simpeler in elkaar.

Oei, moet de biograaf gedacht hebben, Gerrit moet aan de bak, dat kunnen we niet hebben.

Manipulatie noem ik dat, **schaamteloze manipulatie**.

Met het openbaar maken van het volgende fragment doet de biograaf overigens niemand een plezier:

Verliest u s.v.p. niet uit het oog dat Boudewijn en u mijn naam in het verkoopcircus van zijn bibliotheek gebruikten zonder dat ik zelfs maar wist of kon vermoeden dat er een vriendschap beëindigd was.

Komrij - aantoonbaar al een maand of drie van alles op de hoogte - heeft alle tijd gehad een en ander onderling met Büch af te handelen, maar hij koos voor een andere aanpak.

Zullen we dit dan maar gewoon **huichelarij** noemen?

En als het dan al een circus was, was Komrij zelf dan inmiddels niet spreekstalmeester en clown tegelijk?

Gelukkig maakt Gerrit het weer een beetje goed met deze laatste zin:

Ik zal voor Boudewijn een Goethe-gevalletje klaarleggen dat hij altijd al graag wilde hebben."

En ja hoor, daar is-t-ie dan, het Goethe-gevalletje, ik zat er al op te wachten.

Dat gevalletje, dat uiteraard gewoon in Portugal bleef, kwam niet zomaar uit de lucht vallen: het was Komrij's antwoord op mijn per fax gestelde vraag of hij - gezien de omstandigheden - Boudewijn niet een kleine handreiking wilde doen, je bent postillon d'amour of je bent het niet.

Maar waar ik doelde op een briefje of telefoontje, desnoods een "papieren" handreiking in de vorm van een paar regels in een van zijn columns, dacht Komrij klaarblijkelijk meteen aan iets concreets.

Toen ik dat las dacht ik aan de waard, dacht ik aan de gasten en dacht ik aan Gerrit Komrij: hoog van de toren, over Boudewijn Büch, NRC, 20 november 1991, een letterlijk citaat:

Hij wenst gewoon alles, ook het onstoffelijke, verzilverd te zien.

We laten het hier even bij.

Hoewel bovenstaande mededeling en de hieronder beschreven situatie in één adem genoemd worden, ligt er in werkelijkheid een periode van drie maanden tussen.

De druk was dus al enige tijd van de ketel, een niet onbelangrijk gegeven.

Of het Goethe-gevalletje Boudewijn bereikte is mij niet bekend. Eva Rovers vermeldt in haar biografie dat Boudewijn ook verzoenend reageerde: "Laat mij één ding duidelijk stellen: ik heb mijn Vaderlandse letteren niet weggedaan omdat ik een hekel aan jou of je werk heb - integendeel! [...] Als ik geweten zou hebben dat 't jou zó gekwetst zou hebben, had ik je jouw eigen boekjes graag voor niks teruggegeven."³ Dat was natuurlijk niet waar het Komrij om te doen was;

Tja, hier had de biograaf dat dikke boek **[5]** niet voor nodig gehad: dit bericht van Boudewijn bevindt zich gewoon in Komrij's archief.

Deze wel heel strategisch uit verband gerukte regels zijn onderdeel van een uitgebreide fax die Boudewijn verzond naar aanleiding van het feit dat Komrij, zoals ik hem vertelde, een aantal opvallend vriendelijke woorden **[6]** voor hem over had tijdens zijn eerste bezoek aan mij in de Amsterdamse Kalverstraat, woensdag 27 mei 1992.

Dat was een beladen bezoek: Gerrit kwam wat ongemakkelijk de spulletjes ophalen waar in deze tekst zo belachelijk veel om te doen is geweest.

Een klein lullig stapeltje boeken, Boudewijn had zijn eigen brief geconfisqueerd en ik had de vrijheid genomen de twee opdrachtexemplaren achterover te drukken.

Schadevergoeding.

Gerrit kwam voor Boudewijn Büch maar moest naar huis met Dirk Ayelt Kooiman.

Dubbele schadevergoeding.

het ging hem om de met bombarie aangekondigde verkoop van boeken met opdracht, waarbij de zijne uitdrukkelijk werden vermeld.

Jawel, de biograaf vertelt ons waar het Komrij wel en niet om te doen was, maar de biograaf is in de war, heel erg in de war.

Er was namelijk helemaal geen bombarie, althans geen bombarie die niet zelf door Komrij en zijn krantenstukjes was veroorzaakt, hij was er verbazend vroeg bij.

NRC Handelsblad had de primeur **[7]**, het berichtje was vrij kort en zakelijk, er wordt geen schrijversnaam - laat staan die van Komrij - in genoemd.

In het begin van zijn tekst gebruikt de biograaf dit laatstgenoemde feit nog expliciet om zijn eigen theorieën [8] te ondersteunen, mij zakt hier toch echt de broek van af.

Over bombarie gesproken: is de biograaf misschien vergeten wat er in 2004 allemaal door Komrij en consorten op poten werd gezet op het moment dat hij zijn collectie, inclusief al die brieven van derden [9] in de verkoop deed?

Recepties, tentoonstellingen, speurtochten, tennistoernooien, catalogi, ballonvaarten, miss-verkiezingen, paginagrote artikelen in de krant over de o zo bijzondere brieven en ansichtkaarten van Boudewijn Büch aan Gerrit Komrij, ik herinner hem er maar even aan.

En dan dit citaat uit het voorwoord van de verkoopcatalogus waarin Komrij rept van het ontwikkelen van:

[...] een gevoel [...], een immens gevoel [...] dat ik van schrijvers die hun manuscripten en brieven hebben verpatst en die ik om die reden altijd had verguisd juist ontstellend hield.

Vindingrijke schrijvers waren dat geweest!

Weldoeners van de literaire geschiedschrijving en kenners van de markt!

Nooit eerder zag ik hypocrisie zo prachtig verwoord!

Maar goed, ik ben handelaar [10], mij hoort u verder niet zeuren.

In een datzelfde jaar verschenen biografische schets [11] van Boudewijn Büch liet Komrij met betrekking tot het overboord gooien van zijn eerder zo luid rondgetoeterde principes het volgende optekenen:

Daarover ben ik van gedachten veranderd, maar toen vond ik dat.

Natuurlijk, kan gebeuren.

Alles in één keer uit de wereld, nu nog even de schade opnemen, wij lezen mee:

[Büch] was erachter gekomen dat boeken die hij met een persoonlijke opdracht aan mij had gegeven door een antiquariaat werden aangeboden.

Hij schreef dat ik boter op m'n hoofd had en daar had hij gelijk in.

Voor mij was het heel vervelend. Iemand had boeken uit mijn huis in Amsterdam gestolen en die naar De Slegte gebracht.

Die dingen waren absoluut buiten mijn wil en tegen mijn zin in de handel gekomen. Degene die dat gedaan had moest ik in bescherming nemen.

Bij dat antiquariaat ben ik door het stof gegaan en ik heb die boeken toen teruggekregen.

Ik heb er met Boudewijn over gecorrespondeerd.

Nadat we beiden hadden gezegd en geschreven wat we ervan vonden, deden we er over deze zaak het zwijgen toe [...].

Op het eerste gezicht een helder en eerlijk verhaal, op één klein dingetje na:

Komrij heeft in deze periode NOOIT direct contact gehad met Boudewijn, dat jukt hij; "boter op het hoofd" is nota bene een letterlijk citaat uit een van mijn eigen faxberichten.

Als Gerrit Boudewijn iets te zeggen of te vragen had deed hij dat via mij, contact geïnitieerd vanaf deze kant van de Pyreneeën werd genegeerd, zelfs na herhaalde verzending.

Ik refereer nog een keer aan Boudewijns "verzoeningsfax" die door zowel Gerrit als twee zeer betrouwbare biografen onder het tapijt werd geschoven en sluit hierbij dit deel van mijn commentaar.

Maar dan toon ik u eerlijkheidshalve ook de spreekwoordelijke andere kant van de medaille:

Op 28 april 1993 kreeg ik van Komrij een faxbericht over een hier niet uiteen te zetten onderwerp, dat bericht bevatte een P.S. en dat betekent oppassen.

En-passant-jes in een gesprek en PS-jes in een bericht zijn altijd linke soep bij Gerrit, dan komen de spannendste zaken bovendien.

P.S.

In zijn laatste interview, in NRC-Handelsblad van 17 april, spreekt BB van brieven van hem aan mij (al zijn brieven nog wel) die ik 'op de markt' zou hebben aangeboden.

Wat is dit nu weer?

Bij mijn weten is er tussen u en mij nooit sprake geweest van brieven, alleen boeken.

Laat ik het zo zeggen, Gerrit had gelijk: ik heb zelden iemand zo afschuwelijk UIT ZIJN NEK zien lullen als Boudewijn Büch toen in dat interview met Frits Abrahams.

Ik ga niets citeren, ik volg het goede voorbeeld van de biograaf: wegmoffelen die handel!

Om kort te gaan: wat geweest is is geweest [12], de heren komen er niet uit, laat gaan.

Daar dacht de biograaf natuurlijk heel anders over, hopla, pagina 30, bovenaan:

Wat er werkelijk was gebeurd op de Jacob van Lennepkade, vertelde Charles me, was dat zijn broers die er woonden bezig waren het huis anders in te richten. Ze hadden Gerrit gevraagd wat ze met de kast met moderne Nederlandse romans moesten die er nog stond. Die hoefden na zoveel jaar van Gerrit niet op transport naar Portugal en konden naar De Slegte. Dat er boeken met opdrachten van Boudewijn tussen zaten, en dat er in één van die boeken zelfs een briefje van hem lag, daaraan had hij geen moment gedacht. Alle bibliotheek uitgaven en poëziebundels met opdrachten van Büch had hij in Portugal. De broers hadden de boeken ook niet uitgevlooid voor ze naar De Slegte gingen.

Eens zien, wat zullen we hier mee doen? Gewoon bladzijde omslaan en doen of er niets aan de hand is?

Vind ik geen goed idee, en daar komt bij: op deze pagina staat nog iets waar ik iets aardigs over kwijt kan.

Even de hulp invoeren van de biograaf dan maar?

Nee, heb ik al gedaan, kreeg ik een NOG groter LULVERHAAL te horen, meerdere zelfs.

En allemaal verschillend.

Op naar het notenapparaat [13], wij gaan intussen gewoon door.

De kwestie van de via De Slegte op de markt gebrachte opdrachtexemplaren die Ger en Bou elkaar ooit ten geschenke gaven, lijkt de aanleiding geweest voor een nog altijd mysterieus drukwerkje: Gerrit Komrij & Boudewijn Büch, *Over & weer – twee kwatrijnen*. Het verscheen in 1992, ongedateerd, in negen exemplaren, en vermeldde als drukker of uitgever Clavum Clavo Eicere, een Latijns gezegde met de betekenis 'de ene spijker uitdrijven met de andere', ofwel, in goed Nederlands, 'iemand met gelijke munt betalen'. Maar wie betaalde wie? In Komrij's archief is niets te vinden wat er op wijst dat hij iets met het drukje

Ik ga de biograaf onderbreken, ik moet iets opbiechten: ik heb hier helemaal niets over te vertellen, ik wil alleen maar even kwijt dat de oplage van dat boekwerkje geen 9 exemplaren is maar 19, maar dat is spijkers op laag water zoeken.

Daarnaast merk ik op dat de hier uiteengezette hypothese m.b.t. de herkomst van het rofdrukje niet klopt, maar dat zijn mijn zaken niet.

We gaan door met pagina 33 waar de laatste drie regels mij een diepe zucht ontlokken.

Een laatste, wat povere blijk van de eens mooie vriendschap was Büchs opdracht "*à Gerrit Komrij / van de versleten lier / + liefs / A'dam 20 X 1995*" in nummer 8 van de 150 in linnen gebonden exemplaren

Povere blijk? Povere blijk?

We negeren deze opmerking, slaan het blad om en belanden op de laatste pagina waar voor mij iets over te zeggen valt.

met stofomslag van de door Ernst Braches minutieus verzorgde *Verzamelde gedichten*.⁶ Komrij kreeg het exemplaar toegestuurd door Eric Schneyderberg en heeft er op zijn minst met de nodige aandacht in gebladerd want hij vond, naast de fout in de eerste regel van het eerste gedicht – 'stijden' in plaats van 'strijden' – die bezorger Braches te laat had opgemerkt en op een ingelegd erratubriefje vermeldde, 'nog een zetfout op p. 88': in de voorlaatste regel van 'Le printemps (Jean-François Millet)' staat 'treunis' in plaats van 'treurnis'.

Treurnis, u leest het zelf, en jolijt omdat ik merk dat de biograaf refereert aan fouten van anderen.

De Verzamelde Gedichten van Boudewijn Büch is een boek met een nogal ingewikkelde ontstaansgeschiedenis, waar ik als mede-samensteller en mede-slachtoffer op deze plek niets over kwijt wil.

Behalve dan dat het door mijn eigen stomme schuld een afschuwelijk vormgegeven bron van grotendeels nutteloze informatie is geworden waarin Boudewijns dichtwerk volledig kopje-onder is gegaan [14].

Het nut van vermelding van de wijze van verzenden [15] ontgaat me een beetje; wil de biograaf ons wellicht duidelijk maken dat Boudewijn te lui zou zijn geweest om zelf naar het postkantoor te lopen?

Voor wat het waard is: het is een van de exemplaren die op mijn verzoek door Boudewijn van extra opdracht werden voorzien, ik (niet hij, maar ik) vond dat Gerrit er ook eentje verdiend had.

Met nummer 8 bofte Gerrit eigenlijk nog: Ernst Braches kreeg nummer 9, maar daar zat niet echt een gedachte achter.

In Komrijs archief bevindt zich een brief die deze op het eerste gezicht wellicht wat wonderlijke gedachte verklaart:

Vila Pouca da Beira, 26 mei 1995

Beste Eric,

Ik ben een tijdlang niet onserieus ziek geweest, en ik vraag om je begrip voor het feit dat ik niet eerder van me heb laten horen.

Je zult er wel alvast uit hebben afgeleid dat het niet heeft willen lukken met het artikel over Boudewijn.

Komrij doelt hier op zijn aan mij gedane toezegging de Verzamelde Gedichten van Boudewijn Büch van een VOORWOORD te voorzien.

We lezen verder.

Ik heb je bij onze laatste ontmoeting al gezegd dat ik niet de capaciteiten bezit om een doorvrocht artikel over Boudewijns poëzie te schrijven; met wat ik een tijd geleden heb geprobeerd ben ik niet verder gekomen dan wat herinneringen aan ons gezamenlijk optrekken met Ger Kleis en Sub Signo Libelli.

Ook als het voltooid was geworden zou het, realiseer ik me, als een voorafje bij zo'n minutieus titanenwerk en monumentale presentatie als die van Ernst Braches als kut op dirk hebben geslagen.

Het zou als gelegenheidsartikeltje geheel uit de toon zijn gevallen.

Ik sta nog altijd positief tegenover je voorstel, maar het lijkt me nuttiger en minder ontsierend om het eens te doen voorin een uitgaafje in beperkte oplage of bij een catalogus.

Met oprechte groet, je Gerrit Komrij

Dit alles naar aanleiding van de "povere blijk", niet de verwarren met de "povere blik" die de biograaf ons gunde in zijn archieven.

We slaan het boekje dicht en ik strompel op eigen kracht richting apotheose.

Gerrits laatste blijk bestond uit het laten herdrukken van nare stukjes, zoals bijvoorbeeld dat hele bijzondere artikeltje uit NRC Handelsblad van 20 november 1991, in zijn in 2005 verschenen bundel Eendagsvliegen.

Eerder had ik Komrij al tijdens een ontmoeting in Amsterdam verteld over mijn teleurstelling in verband met een in mijn ogen onnodig kwetsende tekst over Boudewijn, PRAATJES, opgenomen in zijn toen net verschenen boek DEMONEN.

Gerrit reageerde begripvol.

Niet veel later las ik in de weergave van een vraaggesprek met hem in het Vlaamse weekblad HUMO, 9 maart 2004, het volgende:

Ik kwam laatst Eric Schneyderberg tegen, die zich tot stadhouder van Boudewijn Büch op aarde benoemd heeft, en die was woedend over wat ik over Boudewijn geschreven had.

Dat begrijp ik niet: als je dat goed leest, is het toch een liefdesverklaring aan die jongen?

Waarmee maar weer eens is aangetoond dat Komrij over een scherpe pen beschikte maar met de directe confrontatie minder goed uit de voeten kon.

Het feit dat Gerrit Komrij mij op deze manier publiekelijk te grazen heeft willen nemen ervaar ik als koddig, maar tegelijkertijd ook als eervol:

Van Vuilnisman tot Stadhouder, het had allemaal veel slechter kunnen aflopen.

Eric Schneyderberg - november 2023 (laatst herzien januari 2026)

NB: Deze gedachten zijn niet opgetekend om Gerrits discipelen op de kast te jagen [16] maar om Boudewijn postuum een steuntje in de rug te geven [17], laat dat duidelijk zijn.

Aangaande het gebruik van citaten verwijs ik naar de zogenaamde *fair use* clausules.

NOTEN:

[1]

Op het moment dat ik het idee kreeg om t.g.v. de 100e respectievelijk 75e verjaardag van Gerard Reve en Boudewijn Büch, 14 december 2023, enkele anecdotes op mijn website te publiceren herinnerde ik mij dat er eind vorig jaar een boekje was verschenen over Gerrit Komrij en Boudewijn Büch.

Ik schafte het werkje niet eerder aan omdat ik het een nodeloos kwetsende tekst vind en bovendien niet het idee had dat er in dat nawoord iets kon staan dat ik nog niet wist.

Uiteindelijk belandde het toch bij mij in de brievenbus.

Het boekje in kwestie is: Gerrit Komrij. PRAATJES, met een nawoord door Arie Pos (Leidschendam, Büchmania, 2022), het betreft een separate herdruk over 4 pagina's van een tekst uit de bundel DEMONEN (Amsterdam, Bezige Bij, 2003), het 27 pagina's tellende nawoord draagt de titel *Bou en Ger, een mooie vriendschap die verzuurde*.

[2]

Eens biograaf, altijd biograaf, overal biograaf, ook waar het *side projects* aangaat.

Geloofwaardigheid voorop, dat is mijn mening.

[3]

Toch was er sprake van één uitzondering:

Dichter/schrijver/archeoloog/vriend/mentor F.L. Bastet, van wie Büch ook enkele boeken van de hand deed, schreef het sonnet *Aan een dichter*.

Het vers werd (onder bij insiders bekend geacht pseudoniem) afgedrukt op de allereerste pagina van de eerstvolgende aflevering van het literaire tijdschrift Maatstaf.

Dit zijn de twee meest opvallende regels:

Herken het bloedgeld, bijbels als de daad

Domweg inhalig in de Kalverstraat

Een uiterst stijlvolle, persoonlijke reactie en dat zeg ik zonder enige vorm van ironie.

Het is duidelijk dat een dergelijke subtiele aanpak voor Komrij niet doeltreffend genoeg was.

Zich bewust van zijn status en de omvang van zijn achterban zette hij in op een (overigens niet geheel geslaagde) "openbare executie".

[4]

Dit is de situatie zoals ik mij die herinner:

Op 5 maart 1992 wordt door de inkoper van dienst een plastic tasje (dus geen partij of dozen) met 8 tot 10 boekjes op mijn bureau gekwakt met de toevoeging: *Moet jij eens kijken wat ik voor je gekocht heb!*

Ik zie twee boeken van Boudewijn Büch met opdracht aan Gerrit Komrij, een brief van diens hand, een boek van J. Bernlef (nee, dat laatste is niet waar, dat verzin ik) plus een paar recensie-exemplaren waarvan ik (bijna) alle titels ben vergeten.

Dit luidruchtige schouwspel wordt van een afstand gadeslagen door een toevallig aanwezige collega-antiquaar, die zich met rode konen naar buiten spoedt om ergens telefonisch contact op te nemen met Portugal.

Boudewijn Büch komt langs, op weg naar een radio-studio, hij bekijkt het spul, toont geen enkele interesse voor de boekjes, stopt de brief in zijn tas en is weer weg.

Ik krijg een opgewonden Gerrit Komrij aan de telefoonlijn.

Hij, de vuilnisman en ik voeren een lang gesprek.

Komrij legt van alles uit en ik toon begrip, Komrij wil de boekjes terug en ik zeg dat toe: maar niet de spullen van Boudewijn, die waren al verdwenen.

Voor de aardigheid luister ik die middag naar *De Ronde Tafel van Pam* en hoor Boudewijn en passant iets zeggen over de gebeurtenis.

Ik stuur Gerrit nog een kort faxje met de mededeling dat ik mijn best zal doen de tam-tam onder controle te houden.

Gerrit stuurt mij een dankbare fax en iedereen is weer gelukkig.

Na een nachtje slapen stuur ik nog een tweede, ietwat stekelige fax, Gerrit ziet een bui hangen en schiet volop in de verdediging.

Een derde fax brengt Gerrit weer enigszins tot bedaren.

[5]

Geen commentaar, doen we een andere keer.

Maar nu we het er toch over hebben: tot voor kort wist ik niet dat de biografenziekte besmettelijk was.

De biografenziekte, u weet wel, Biografica Fantastica, een op het eerste gezicht onschuldig lijkende aandoening die gepaard gaat met de onbeheersbare drang om **tegen beter weten in** eigen verhaaltjes te vertellen omdat dat nu eenmaal beter uitkomt.

Toch nog iets opgestoken van Gerrits boekje.

[6]

Omdat Boudewijn hier voor de zoveelste keer te kakken wordt gezet voel ik mij genoodzaakt iets recht te zetten:

Komrij heeft tijdens dat bezoek een beetje zitten schmieren en ik heb de inschattingsfout gemaakt om Boudewijn over te halen om eenzelfde soort berichtje terug te sturen.

Natuurlijk bleef die fax onbeantwoord, het was onderdeel van een vilein spel.

Het maakte Boudewijn allemaal niets uit, hij had z'n best gedaan.

Maar het feit dat Gerrit mij in zijn spelletjes betrokken heb ik hem nooit in dank afgenomen.

[7]

Wellicht een beetje drammerig, maar ik ben d'r niet over begonnen:

Naar aanleiding van het eerste korte bericht in NRC Handelsblad stelde het ANP een uitgebreider bulletin op dat in vrijwel alle Nederlandse (en enkele Belgische) kranten werd opgenomen, inclusief AD en Het Parool.

Deze berichtgeving ging hoofdzakelijk over Büchs eigen werk, de namen van Gerard Reve en Gerrit Komrij werden daarin genoemd in het kader van de hoogte van de verzamelwaardigheid.

De Volkskrant plaatste op 18 oktober een eigen bericht in de wekelijkse rubriek RUMOER, wederom voornamelijk over Boudewijn, maar met een knipoog (*Gerrit Komrij moest even trappen*) naar Komrij en zijn vuilnismantheorie.

Bij dit artikel werd een van de opdrachten van Komrij aan Büch afgebeeld.

Tel daar wat gesar en geëtter van enkele tweederangs stukjesschrijvers (de rubriek Ter Zake in Vrij Nederland bijvoorbeeld) bij op en dan hebben we alle "bombarie" wel gehad.

[8]

Even terugscrollen: zie het VIJFDE tekstblokje, graag gedaan.

[9]

Voor de goede orde: toen Büch in 1991 mij zijn paperassen aanbood zaten daar GEEN brieven van derden tussen, ik herhaal: GEEN brieven van derden.

In 1994 maakte hij een uitzondering voor de brieven van Gerard Reve, ook daar leest u straks alles over op [deze](#) pagina.

[10]

U denkt misschien dat ik jaloers was?

Ja, dat was ik ook, stinkend jaloers! Maar daar hebben we het hier toch niet over?

[11]

Zie: R. Kagie. Boudewijn Büch, verslag van een mystificatie (Amsterdam, Prometheus, 2004), pag. 144.

In dit boek is overigens ook sprake van "een knallende ruzie die in de media werd uitgevochten", en dat is een eigenaardige opmerking.

Volgens mij zijn er voor een dergelijke ruzie minstens twee duidelijk waarneembare personen nodig en niet, zoals in dit geval, eentje die maar blijft tetteren en eentje die in alle toonaarden zwijgt.

Verder heeft deze auteur wat moeite met de chronologie van het conflict, waardoor het hele verhaal niet echt lekker loopt.

[12]

En dan te bedenken dat het hele verhaal over de verkoop van Büchs collectie niet eens in Komrij's tekst, waarvoor dit nawoord werd geschreven, voorkomt.

Het is mij een raadsel waarom het daaropvolgende akkefietje, dat (als men het al wist) iedereen alweer vergeten is, hier zoveel aandacht krijgt.

En wat dat "zwijgen" betreft: Komrij stukjes over Büch beleefden herdruk op herdruk.

[13]

Deze noot gaat over oude koeien en slapende honden, dan weet u dat ook.

Ik zet hele grote vraagtekens bij de mededeling dat Charles Hofman dit de biografie zo verteld zou hebben.

Het is simpelweg niet plausibel: Komrij had de ware gang van zaken al eerder publiekelijk uit de doeken gedaan; raadpleegt u hiervoor het hier in noot [11] genoemde boek.

Als de heer Pos de door Komrij aan mij gerichte faxen niet zo heftig had gemutileerd had de lezer van het nawoord deze conclusie overigens ook met gemak kunnen trekken.

Nee, hier wordt ronduit **gejokt**, en dan zeg ik het nog netjes.

Maar wie is hier de **jokkebrok**?

Is dat Pos? Is dat Hofman?

Zijn ze het wellicht allebei?

En waarom in hemelsnaam?

Ik ben bang dat ik de antwoorden inmiddels wel weet, maar dit is niet de plek om hier verder over uit te wijden.

Maar maakt u zich geen zorgen: met die biografie van Gerrit Komrij gaat het op deze manier helemaal goed komen.

[14]

Zo, dat lucht op. Het heeft me 28 jaar gekost maar het is er eindelijk uit.

[15]

De voortdurende stelligheid waarmee de biograaf mijn dappere daden beschrijft, ik kan er maar geen genoeg van krijgen.

Zou ik dat boek echt opgestuurd hebben? Volgens mij lag het gewoon te wachten in de Kalverstraat tot Gerrit weer eens langs kwam om mooie boeken te kopen en/of zijn manuscripten ter verkoop aan te bieden.

Een hersenkrakertje dit, een echt hersenkrakertje, ik weet het echt niet meer, zou de biograaf het dit keer bij het rechte eind hebben?

[16]

Ik streef naar nivellering: Gerrit een beetje minder de hemel in prijzen, Boudewijn een beetje minder de grond in trappen, zou dat mogelijk zijn?

[17]

Boudewijn Büch heeft tijdens zijn leven rare, bijna onvergeeflijke streken uitgehaald.

Er zijn heel wat mensen te vinden die zeer goede redenen hebben (of denken te hebben) om hem volledig af te schrijven.

Maar daar heeft de rest van Nederland, inclusief mijzelf, geen ene reet mee te maken.

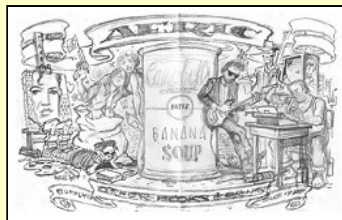
Boudewijn heeft mij nooit iets misdaan, integendeel, mijn herinneringen aan hem zijn vrijwel allemaal positief.

Als hij er niet was geweest had mijn loopbaan (en daardoor eigenlijk mijn hele verdere leven) er heel anders uitgezien, zoveel is zeker.

Ik heb veel aan hem te danken en die dankbaarheid zal ik zoveel mogelijk blijven uitdragen.

Ach ja, postume loyaliteit, je koopt er niets voor, maar u zult mij niet horen huilen met de wolven in het bos.

En zo zit dat.

terug naar de [letteren](#).

[terug naar huis](#)

[contact!](#)